

Grlica, IV (1933-1934)

Other document types / Ostale vrste dokumenata

Publication year / Godina izdavanja: **1933**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:116:266460>

Rights / Prava: [In copyright/Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-27**

Repository / Repozitorij:

[Academy of Music University of Zagreb Digital Repository - DRMA](#)

GRЛИCA

REVIJALNA ZBIRKA OMLADINSKE MUZIKE

IV svezak

ZАŠТИĆENO

SADRŽAJ:

MARIJ KOGOJ:	Kaj ne bila bi vesela,
<u>KRSTO ODAK:</u>	Tri zbora iz opere „Dorica pleše“.
IVAN GRBEC:	Božične pesmi
EMIL ADAMIĆ:	Enoglasne otroške pesmi.
JOSIP VRHOVSKI:	Turki robe.
Dr. MILOJE MILOJEVIĆ:	Žabe.
St. St. MOKRANJAC:	Došao vrabac ,
	Bolno čedo.

Omladinski zborovi a cappella i s pratnjom klavira.

KNJIŽEVNI PRILOG:

Boris Papandopulo: O značenju i važnosti naše horske muzike. **Ivan Grbec:** Naše skladbe. Odgovor na anketu (Emil Adamić -- Josip Vrhovski). **Ivan Grbec:** Besede smiselnog naglašati pri petju Mladinski zbor Podmladka Crv. Križa u Bjelovaru. Biografije (B.Papandopulo).

Z A G R E B 1 9 3 3 - 1 9 3 4

УРЕДУЈЕ И ИЗДАЈЕ: SРЕЌКО КУМАР

Izlazi u 10 svezaka- Godišnja pretplata 180.— Din; polugodišnje 100.— Din;
pojedini svezak 25.— Din.

JUGOSLAVENSKI OMLADINSKI FOLKLOR

Kod komponiranja omladinskih pjesama i igara kompozitori su više puta u velikoj neprilici, jer ne nalaze dosta zgodnih dječjih tekstova.

U narodu ima još mnogo starih, napolna zaboravljenih, nikada još napisanih pjesama i igara (riječi i napjeva) koje bi se dale izvrsno upotrijebiti u originalu ili u preradjenom obliku.

Pozivamo stoga sve naše dosadašnje i nove saradnike da nam svaku takvu rijetku i malo znanu pjesmu zabilježe i pošalju. Priopćićemo ih s navodom podrijetla stalno pod naslovom:

«Jugoslavenski omladinski folklor».

VJESNIK OMLADINSKIH ZBOROVA

OMLADINSKI ZBOROVI!

ZBOROVODJE!

Željeli bismo od Vas vijesti o postanku zbora, o njegovom razvoju, nastupu, programu, nakanama, željama i Vašim težnjama, da te vijesti uvrstimo u ovoj reviji, koja je i Vaše glasilo!

KNJIŽNICA
MUZIČKE AKADEMIJE U ZAGREBU

Broj: 812

1933-1934

„GRЛИCA“

KNJIŽEVNI PRILOG

IV SVЕZAK

Boris Papandopulo: O značenju i važnosti naše horske muzike. Ivan Grbec: Naše skladbe. Odgovori na anketu (Emil Adamić, Josip Vrhovski). Ivan Grbec: Besede smiselno naglašati pri petju. Mladinski zbor Podmladka Crv. Križa u Bjelovaru. Biografije (Boris Papandopulo).

Uređuje i izdaje: Srećko Kumar, Zagreb, Švarova ul. 9 III.

O značenju i važnosti naše horske muzike

Slavenima, a naročito nama južnim Slavenima pjesma je sve. Gdje se god dvojica sastanu, već pjevaju. A kad ih se sakupi nekolicina, već je organizovano pjevačko društvo, koje ubrzo postaje važnim kulturnim i socijalnim faktorom prema svakoj pojedinoj organizaciji i prema javnosti. Mi čakovih pjevačkih društava u samom Zagrebu imademo golemi broj, da ne govorimo o našoj provinciji, gdje se u svakom pa i najmanjim mjestancu nalazi jedno ili više pjevačkih društava. Želja za ovačkovim skupnim i organizovanim pjevanjem obuzela je i naše selo. Dok je seljak još donedavna pjevao slobodno i nevezano u božjoj prirodi, dok je još samo seoski rad dirigirao njegovo improvizirano pjevanje i maštanje, danas se već i čin okuplja oko «učenog» gradskog čovjeka, koji mu natovari pisane note i poučava ga u »gospodskom« horskom pjevanju.

Sva ova pjevačka društva bave se intenzivno muzikom i barem jedared na godinu izlaze pred javnost, da svojim nastupom manifestiraju prije svega svoju stalešku svijest, a zatim da prikažu rezultate svog muzičkog rada. Što više se kod nas u tom pogledu poduzima, to jače dolazi do izražaja činjenica, koliko se zapravo muzika kultivira i popularizira među našim građanstvom. To je nesumnjivo dokaz i najbolji znak za općeniti kulturni nivo jednoga naroda i njegovih širokih slojeva građanstva. Stoga možemo mirne duše da ustvrdimo, da su baš pjevačka društva oni glavni i najvažniji faktori, koji jednoj staleškoj organizaciji, jednoj ljudskoj klasi davaju nesamo muzički, no i općeniti kulturni ugođaj i ukus.

Zborno pjevanje u nas već imade svoju veliku tradiciju. U svim krajevima naše države, a naročito u njenim kulturnim središtima nalazimo niz pjevačkih društava, koja sa zadovoljstvom danas mogu da gledaju nekoliko decenija unatrag na svoj rad i da dođakažu najljepše pozitivne rezultate toga rada. Najpozitivniji rezultati toga djelovanja pjevačkih društava odrazuju se baš na samoj našoj vokalnoj (horskoj) muzičkoj literaturi. Time što danomice niču uvijek nova pjevačka udruženja, nastala je i potražnja za dobrom horskom literaturom sve veća. I tako se desilo, da smo mi južni Slaveni baš u pogledu horske muzike danas najplodniji, najjači. Ova velika potražnja za djelima bilo za muške, bilo za ženske, bilo za mješovite, a u zadnje vrijeme uvelike i za dječje zborove, učinila je, da se iz golemog mnoštva vokalnih kompozicija iskristalizovao poseban jedan i izrazit naš horski stil, koji dolazi do značenja koliko u produktivnoj, toliko i u samoj reproduktivnoj vokalnoj muzici juž-

nih Slavena. I na tom su području najbolja i najkarakterističnija naša djela, isto tako, kao što mnogi jugoslovenski pjevački zborovi po svojim osobitim kvalitetama daleko prednjače brojnim i proslavljenim evropskim pjevačkim udruženjima. To su *josau reuovito dokazale* sve inostrane turneje odličnih naših pjevačkih društava.

U čemu leži zapravo jačina pojedinih naših pjevačkih zborova? Prije svega u osobitom glasovnom materijalu, kojeg se može da nađe i u najneznatnijih naših horova. Zanimljivo je, ako se posmatra, kako raznovrsne klimatske i uopće životne prilike igraju vidnu ulogu i imaju znatan utjecaj na glasovni materijal horova u pojedinim našim krajevima. Tako se na pr. ženski glasovi u slovenačkim horova odlikuju upravo fenomenalnom visinom, svježinom, čistoćom i jasnoćom. Njihovi muški horovi po glasovnim kvalitetama daleko zaostaju. Obратno: nigdje ne ćemo naći na tolike sjajne, prodorne, zvučne, voluminozne i sočne muške glasove (naročito tenore) kao što na pr. u južnim našim i primorskim krajevima. A da ne govorimo o glasovnom materijalu naših basova, koji općenito slove kao jedan osobiti specijalitet slavenskih naroda. Njihovi sonorni, duboki i izdržani tonovi bruje poput najdubljih orguljaških registara.

Drugo je svojstvo, koje znatno povoljava uspjesima naših horova, osobita muzikalnost i uglavnom odličan sluh njihovih članova. To su dva faktora, koja nalazimo prosječno kod većine zbornih pjevača. Neka prirođena muzikalnost, brzo i lako shvaćanje, spretno memoriranje, a nadalje jedan poseban polet, koji nagoni pjevače da se u pjesmi sasvim iživljavaju — glavna su svojstva gotovo svih naših pjevača. Naša horska muzička kultura postigla bi zacijelo i još veće umjetničke rezultate, kad u naših ljudi ne bi bilo one izvjesne slavenske udobnosti i flegme, koja se očituje u nekom upravo prostodušnom i lakounom shvatanju discipline i odgovornosti, koje je svaki pojedini pjevač pristupom u jedno udruženje na sebe preuzeo. Prosječni dio naših pjevača polazi pokuse i vježbe dušta nemarno. On ne voli mnogo i sistematski da studira. U njega je sve samo časovita impulzivnost, vanredno oduševljenje i jedan ujetki zanos i polet, koji u danim momentima uzbudjuje upravo do ekstaze. A moguće da baš u ovakovom spontanom, neobuzdanom i naravnom muziciraju leži sav uspjeh naših pjevačkih horova i njihovih predanih članova.

Stoga zadatak naše pedagogije svakako treba da ide za tim, da u djeci već u najranijoj njihovoј dobi pobudi interes i ljubav za našu pjesmu. Naša dječja vokalna literatura u zadnje je vrijeme pokazala u kvantitativnom kao što i u kvalitativnom pogledu obilate i bogate rezultate. Potreba za postepenim sistematiziranjem dječjeg horskog pjevanja prečev od osnovnih škola dalje velika je i prijeka. Iz te je potrebe niknula i ova zbirka dječjih jednor., dvo-, tro- i višeglasnih pjesmica, sa ili bez pratnje, koja će — logično i sistematski primijenjena — zaista moći da odgoji disciplinovanu generaciju mladih pjevača pjevačica, koji će danas sutra da stupaju u oduševljene redove naših pjevačkih društava.

Boris Papandopulo

Naše skladbe

Napomene za razumijevanje i savjeti za izvođenje.

«Kaj ne bila bi vesela» je pjesmica koju je Marij Kogoj pred više godina napisao za pjesmaricu «Otroške pesmi» što ju je izdao Srečko Kumar. Kasnije je napisao klavirsku pratinju koja se ovdje uputrebljava. U njoj se pozna — kao i u drugim Kogojevim djelima — vrlo velik talent i vanredan dar za improvizaciju. Temperamentnost napjeva zahtjeva da bude pjesma vesela; i anticipirana varijacija melodije u pratinji uzdigne se prema suncu i spušta u sitnicu notama kao da bi cvijeće sipao . . . Ipak se u tome svijetu sakriva čudna sjena, u tom veselju krije se suza koja se u drugom dijelu još i stupnjuje. Dvoglasnost je tu puna melanolije, a pratinja je, s posticipiranim teškim uzdasima u desnoj ruci, upravo kao plać . . . Možda je u tim notama slutnja grozne sudsbine: što mu je Svemogući jednom rukom dao, drugom mu je rukom oduzeo; s neobičnim mu je talentom um rasvjetlio, s teškom bolešću mu ga je pomračio.

Ciklus pjesama iz opere «Dorica pleše». K. Odak postavio je svojim djelom besmrtni spomenik lijepi međimurski zemlji:

Medjimurje malo	Murica, Dravica,
Kak si lepo ravno!	Globoka vodica.
Vu lepom si mestu,	Da bi ja preplaval
Med dvemi vodami;	Muru i Dravicu,
Med dvemi vodami,	Kaj bi brže videl
Med semi gorami.	Dragu grličicu . . .

Tako se pjeva u toj zemlji . . . Za cijelo djelo upotrijebljena je građa iz bogate riznice primitivnih srdačno-naivnih narodnih pjesama i napjeva koji su povezani u jedinstveni čin. Prva od ovih pjesama nalazi se na početku druge slike prvoga čina. Ona je vrlo lijepa po tekstu i zanimivim elementima u melodiji. Čini se samo da nije tačno zapisana u ritmu (niti pratinja ne može je na to da prisili); biće potrebno da se zapjeva nekoliko puta u jednostavnom tempu (rubato) i pri tome trebaće da se pazi da dobije svaka riječ na naglašenom slogu priličan naglas (le-tom, pe-na, ži-vlje-nje). Pravilna deklamacija zahtjeva tu dosta strpljivosti.

Drugu, proljetnu, ima izrađenu za zbor Dr. Žganec u svojoj zbirci. Tu je nekako orkestralno zamišljena klavirska pratinja. Tekst i melodija je narodna. Da dođu u toj pjesmi sve ljepote do svoje prave vrijednosti, moram i ovdje na nešto upozoriti. Skladatelj je htio da mu akord u pratinji padne na prvi i četvrti udarac $\frac{6}{4}$ takta; zato je gdjegdje melodiju ritmički promjenio (2, 4, 8 i 12 takt). Prvu notu je iz četvrtinke skratio u osminku, sve druge note pomaknuo je za osminku naprijed i na kraju takta nastalu prazninu ispunio je pauzom. Samo će trebati da se naglasu riječi, koji je prvobitno bio ispravan, umjetničkim načinom pomogne do vrijednosti. Treća pjesma o pčelicama, s nježnom arpegg. pratnjom u onim svijetlim visinama, ima zanimljiviju gradnju, nego li se iz zapisanoga čini. Tu je pravi takt $\frac{4}{4}$, a periodi su iz tri takta; treći je takt najteži i neka se pjeva šire nego li ostali, jer je u njemu združen treći i četvrti takt. (Poredi ritmički položaj osminki kod jednakog motiva: u prvom taktu na 1 udarac, u drugom na 2, u trećem na 3, mjesto da bi bile posvuda na istom mjestu).

Božićne pjesme. Prva je umjetno stilizirana po starom motivu i ovdje upotrebljena kao uvod (prolog) drugima. Napisana je za dvije mijenjajuće se skupine, u

početku vrlo osjećajno, u sredini malo stupnjevati i prema svršetku umiriti. Ostale pjesme su jednoglasne uz pratinju klavira. Ove je narod primio kao svoje, a tokom vremena primile su pod rukama organista različite oblike. Pratinja je označena samo s najpotrebnijim notama da zadrži pjesma značaj nedužno-veselog pastirskog plesa. Naročito treća pjesma ima u sredini takvu instrumentalnu međuigru (koja bi se lako uzela oktavu više) te se je tako cmljela, da nema polnoćke bez toga tu-li, tu-li-di-li. Kod četvrte su kao «curiosum» uzeta tačno dva taka latinskog teksta koji je sasvim krivo naglašen. Kome to smeta, neka počne s tim tekstom jednu osminku kasnije i promijeni u slijedećem taktu prvu četvrtinku u dvije osminke, pa će tako imati za sve slogove dovoljno nota i naglas će biti u redu. Ovu treba da se pjeva živo, ali je još življa peta kcja ima samo toliko pratinje koliko je potrebno da se ritam dopuni u jednakomjerno gibanje u osminkama. (Prvobitni oblik tih pjesama nalazi se u zbirkama Rihara i Dolinara).

Admičev ciklus na riječi iz Štrekeljeve zbirke obasiže šest jednoglasnih pjesama ili zborova koji su pravi biseri za djecu. Vrla su laki za izvedbu, tekst im je djelomično srdačno-naivan, djełomično groteskan i zbog toga odmah omile. Kod prve je također tekst vrlo zanimljiv. Zapravo je sva pjesma u $\frac{6}{8}$ taktu, samo je na dva mesta na riječi «gvantka glejk» urinut kratak $\frac{3}{8}$ takt. Ovaj takt daje pjesmi neobičan značaj, jer potjera na tome mjestu velikom brzinom naprijed. Druga i treća su vrlo lake, groteskne; svaki udarac neka se markira. Četvrta je veoma fina pjesmica, lijepo daje «stimungu» na način programske muzike: motivi melodije s trijolkama su imitirani u klaviru, na kraju zasvijetle vedri, požudni akordi . . . (Ako je previsoka, neka se transponira za tercu niže u g dur). «Tičice» je dječja igra, melodija je recitativna, a pratinja oponaša skakutanje ptičica po grančicama i njihov cvrkut. «Zazibalka» je puna nježnosti u tekstu i u melodiji. Zanimljiva je i gradnja; tu su periode od šest taktova gdje prvim četirim taktima odgovaraju samo dva taka, koji imaju sgušnuti sadržaj četiriju takta. Dobro je da se ta dva takta malo otegne. Još jednom slijedi slična tvorba, a zatim četiri takta kao svršetak («coda») gdje se dijete umiri i zaspie.

Turski robe je medimurska narodna. Uzeta je po zabilježbi Dr. Žganca. Izrađena je na uzoran način u zaokruženu kompoziciju koja se razvije iz neznatnog pp i raste do kulminacije, a zatim se opet polako gubi u p; samo je svršetak ff. Jako zanimljiva i originalna je tu tema (v. od osmog taka dalje), koja se sastoji iz pet takta (dva i tri). U petom je taktu združen peti i šesti takt. Budući da se zbog plesnog značaja (tj. nekakvo kolo) ne može peti takt otegnuti dobije mjesto agogičkih jake dinamičke akcente (naglase). Kao što je, na pr. u srpskim pjesmama vrlo često peterodijelni takt, ovdje je peterodjelnost neke više vrste, naime pet takta kao jedna cjelina. (Neka se promatra kako počinje jedan sam glas, onda dva, tri; gornji dobija zatim samo krakteristične uzvike s oštrim naglasom, što tako djeluje da se sačuva kroz čitavu pjesmu isti ritam i tempo). Slijedećih par pjesmica obogaćuje dosadašnji broj pjesama o životinjama. Do sada je zoološki vrtić imao ptice, pužiće i još lutke, koje su za dijete također nešto «živoga». Sada pak novo ugodno društvo.

Žabe. Milojević se nije ovdje koristio narodnim blagom, nego je upotrijebio lak motiv koračnice, više u duhu zapadne muzike koja je bistveni sastavni dio čitave pjesme. Vrlo efektno je u kreketanje koje će djeca odmah prihvati i zbog njega pjevati pjesmu.

I pjesma o vrapcu je u ritmu koračnice. Pri toj će također privlačiti djecu svojstveni: živ, živ živ. Iako su i jedna i druga pjesma duge, nema tu teškoće u melo-

diji i intonaciji. Priproste imitacije u drugom glasu će djeca odmah pogoditi. Treba još paziti da se sve previše ne pili, bolje da pjevaju malo lakše.

Potpuno čedo je iz litografske zbirke Mokranjčevih dječjih pjesama. Melodija i tekst su umjetni. Glavni glas je solistički zamišljen i pjeva se nešto jače da se uzdigne nad pp zbara. Pjesma se sastoji iz dva gotovo jednaka dijela, samo je svršetak — «sem priletel k bolnem otroku, da je ozdravelo» — zbog smisla promijenjen te se prelije u svijetlije akce. Ta skladba je u čitavoj zbirci najteža i zbog toga će je moći da pjevaju samo bolji zborovi.

Iv. Grbec.

Odgovori na anketu

ALI IN KDAJ NAJ SE V OSNOVNI ŠOLI POUČUJE PETJE PO NOTAH

Po mojem pri pouku petja v osnovni šoli ne gre za «ali» in «kda», ampak za «kako». In to je vprašanje, ki ga je skušal zadovoljivo rešiti že Komensky, Francke, Pestalozzi, Pfeiffer, Nägeli, Natorn, Rousseau, Galin-Paris-Chevé, Stahl, Tomašik, Glover, Hullah, Curwen, Sering, Widmann, Wüllner, Friedländer, Dalcroze, Battke itd. Zaaupajte glasbeni pouk v osnovni šoli človeku, ki o metodah teh gospodov kaj ve, ki ljubi svoj predmet, ki je energičen in vstrajen, ki je sam muzik, pa ne bo nota ostala na tabli samo mrtva podoba, ampak živorojen, zveneč ton, vrsta vodoravnih not — radostna melodija, skupina druga pod drugo zapisanih — vriskajoč akord. Kaj koristi otroku je visuelna predstava številke 5, kaj cela beseda, kaj vse note, ako istočasno ne izpremeni številk v točno določeno število predmetov, črk v razumno besedo, note v ton? Noto mora slišati, a ne le videti, ton videti, a ne le slišati. Zato je samo notno znanje brez živega tona mrtvo, nepotrebna šara, izguba časa.

Vzbudite najprej v vsakem otroku speče glasbene sposobnosti, smisel za ritem in ton, razvijte njegov glasbeni instinkt, odprite mu uho, pokažite mu glasbene lepote, vse drugo bo prišlo samo po sebi.

Emil Adamič

ODGOVOR NA NEKE IZJAVE KUHAČEVE IZAŠLE U I SVESKU «GRLICE»

Svaka škola imade zadaću, da čovjeka sprema za život, i čim je to u većoj mjeri postigla, tim je većma udovoljila svojoj dužnosti. Službena škola je nadopuna životnoj školi-obitelji i društva, pa kao što ova iskustva stečena u prijašnjim vjekovima prenosi tradicijom na mlađe generacije, tako i službena škola ima tu istu funkciju. Zadaća je dakle škole, da one elemente, koji postoje u jednom društvu, unaprijedi. Ali ona mora da vodi računa nesamo o onim granama djelovanja, u kojima stanovito društvo pokazuje posebne sposobnosti, već i o onima, koje mu tijekom vremena u razvoju mogu biti od potrebe. Ako se ograničimo na pučku školu na selu, onda moramo misliti na to, da ta škola ima biti mala univerza — i da upravo ta škola mora imati u svom nastavnom planu, osim drugih, u prvom redu sve one pozitivne elemente, koji se nalaze u narodu.

Dakle nesamo elemente za praktičnu uporabu, već i skroz estetske elemente. Jer da naš narod nije imao takovih duševnih potreba, sigurno ne bi stvorio tolikih pjesama, melodija, plesova i t. d. Konačno seljačke su kulture čovjeka zadovoljavale kroz toliko vjekova, to znači, da je u tim kulturama bilo svih onih elemenata, koje čovjek kao razumno biće treba. Kasnije, kada se građanska kultura digla, iskoristivši duševne tekovine svih kulturnih naroda, kada je nastao naučenjak-profesional, naravno, seljaštvo to sve nije moglo slijediti, ali više s razloga društvene podređenosti, nego zbog nesposobnosti ili vrste znanja. Mnogo im se toga uskraćivalo, što bi oni i te kako lijepo mogli slijediti. Ovamo možemo nadovezati riječi Kuhačeve, koje su

u istom duhu izrečene: «Pa što će našem seljaku kajde? Zar će mu kajde olakšati općenje sa sudom i grutovnicom?» Dosta sličnih izjava o potrebama seljaštva možemo čuti i danas. To je ostatak onog sredovječnog gledanja na seljaka i njegove potrebe. Ali takove su misli bolesne i sasvim suvišne, jer kod nas uopće nema prave građanske kulture, pa nam nisu potrebni sredstva što ih je upotrebljavala protiv seljaštva.

Kod nas postaje samo građani, koji su prošli kroz rešeto evropske građanske kulture, čijem se djelovanju otimamo i hvatamo se naše narodne tradicije, da na taj način nešto svoga pridonesemo općoj kulturi. U istom uvodu nastoji Kuhač da opravda nekako prije navedene misli i kaže: «To bi vrelo aktivnog stvaranja u njemu (narodu) usahlo isto tako, kako je kod mnogih drugih naroda». Ja držim, da je vrelo stvaranja usahlo kod drugih naroda baš zbog takovog gledanja na seljaštvo i njegove potrebe. Jer da su narod odgajali i dizali ga duševno u onim granama umjetnosti, koje je on sam njegovao — pjesništvo, glazba, ples, ručni radovi od kojih su se neke grane i u primitivnim prilikama digle kod nas do lijepih visina — osobito narodna veziva, s kojima i mi građani ukrašujemo svoje domove, sigurno bi se tako razvijale i ostale grane. Dakle je produktivna snaga drugih naroda usahla upravo zbog toga, jer nije bilo uvjeta za viši razvoj. Narodi su došli do stanovite visine, i za daljni razvoj bila im je potreba tehnička i duševna spremna, koju oni sami nijesu mogli postići u svom zvanju. I te narodne kulture nijesu imale pravog nastavka, jer ih nijesu mogli nastavljati oni, koji su po svojoj tradiciji imali najviše preduvjeta za to, već ih nastavljaju oni koji svoj odgoj vuku iz općeg kulturnog vrela. Nije čudo, da ih ovi nijesu mogli nastavljati; jer od onoga, što je narod stvorio, od malih stavača i perioda pa do sonatne forme je ogroman skok. Taj interesantan prijelaz ili, ako hoćete, nastavak na onom primitivizmu narodnom, zgodno je uspjelo postići slikaru g. K. Hegedušiću, koji je podučavajući seljake u slikarstvu postigao zanimljive rezultate. Na posljednjoj izložbi slikarskog udruženja »Zemlja« bilo je izloženo nekoliko radova jednog od tih seljaka, Generalića, koji nas začuduju. Ovo baratanje bojama, onaj način izražavanja, ono gledanje svijeta oko sebe, posve je naročito. To je nešto što se uzdiže nad prvotne produkte narodne na tom polju, a što držim, da je nemoguće učiniti jednom opću naobraženom slikaru, jer bi bio neiskren.

Na glazbenom polju to još nitko nije pokušao provesti, ali držim, da bi rezultati bili isto tako zanimljivi kao i u slikarstvu.

Naš narod je nadaren za glazbu, i on još uvijek voli svoje, a još više će zavoljeti, kad to svoje malo dublje upozna, jer će onda još više znati svoje cijeniti. Zato treba započeti učenjem nota što prije. Više je njima to potrebno na selu nego u gradu. Oni su ovisni u tom pogledu u dvjema osobama — župniku i učitelju, pa ako još ova dvojica nemaju smisla za to, onda je to za njih veliki gubitak. Zar ne bi bila grehota da im u tom pogledu ne pružimo ono što im treba, da se unaprijedi i pojača muzički život, koji i onako zaprema najvažnije mjesto u njihovu životu. Pjesma ih osvježuje u radu, ona ih zabavlja i tješi. Ona im je potrebna osobito u današnjim teškim vremenima, a sa učenjem teorije glazbe, ona će se unaprijediti, ona će oživjeti, jer će se probuditi nov interes za pjesmu. Pobudit će se na taj način sigurno na dalje stvaranje prije nego u neznanju. Koliko imade momaka i djevojaka na selu, za koje bi učenje nota bila igra. Pa ne samo glazba, već i narodni plesovi, pjesništvo, ručni radovi, slikarstvo; sve bi to trebalo presađivati iz krajeva, gdje ima, u krajeve, gdje nema, da sav narod upozna svoje duševne produkte i da ih njeguje dalje. Sve bi oni to njegovali u svom slobodnom vremenu, a ostali bi usto vrijedni i još vredniji seljaci.

Josip Vrhovski

Kaj ne bila bi vesela

(Karel Širok)

Marij Kogoj

Kaj ne bila bi ve - se - la, ve -

se - la svo - jih po mla dan - skih dni. Kaj si

pes - mic ne bi pe - la, en - krat

le mla - dost ži - vi Kaj, kaj jaz
 vpra-šam po za - kla - dih, ki jih bo - ga - tin i -
 ma! Raj ši po - jem vle - tih
 mla - dih sre - cno pe - sem iz sr - ca.

Tri zbora iz opere „Dorica pleše.”

1 Leto za letom

Andante (♩ = 69)

Krsto Odak

Le-to za le-tom pre-mi-ne, kak pe-na na vo-di
Dazve-

poco rlt. a tempo

se-ljom da-gdaztu-gom živ-lje-nje spre-vo-di Le-to
poco rlt. a tempo

za le - tom pre-mi - ne kak pe - na na vo - di.

This musical score consists of four staves of music for voice and piano. The vocal line is in soprano C-clef, and the piano accompaniment is in bass F-clef. The key signature is A major (two sharps). The tempo is Andante (♩ = 69). The vocal part begins with a melodic line consisting of eighth and sixteenth notes. The piano accompaniment features sustained chords and rhythmic patterns. The lyrics are integrated into the musical phrases. The vocal line includes the words 'Le-to za le-tom pre-mi-ne, kak pe-na na vo-di' followed by 'Dazve-'. The piano part continues with its own rhythmic patterns. The vocal line resumes with 'se-ljom da-gdaztu-gom živ-lje-nje spre-vo-di' followed by 'Le-to' and 'za le - tom pre-mi - ne kak pe - na na vo - di.'. The piano part concludes with a final rhythmic pattern.

2 Protuletje lepo

(♩ = 84)

Pro-tu-let-je nam do-ha-ja, ves svetmu se ve-se - li,

This musical score consists of four staves of music for voice and piano. The vocal line is in soprano C-clef, and the piano accompaniment is in bass F-clef. The key signature is A major (two sharps). The tempo is indicated as (♩ = 84). The vocal part begins with a melodic line consisting of eighth and sixteenth notes. The piano accompaniment features sustained chords and rhythmic patterns. The lyrics are integrated into the musical phrases. The vocal line includes the words 'Pro-tu-let-je nam do-ha-ja, ves svetmu se ve-se - li,' followed by several fermatas at the end of the line.

750-SD

play local

I - I IV I

3

Čmelice brene

Andante moderato (♩ = 72)

Sopr. I II

pp

Alt Čmeli-ce bre - ne, Čmeli-ce bre - ne ztr-sti - ne go-re.

8

mp

Fti - ci - ce le - te - le na go - ru vi - so - ku -

e-nov I — I — VI III IV —

poco rall.

13 o - ne su tam na - šle zden - ca o -

I — IV — VII — ^{Gol} III — IV — III

pp a tempo

gra - jen - ca Čme - li - ce bre -

IV — I — sempre arpegg.

21 ne, čme - li - ce bre - ne ztr - sti - ne go - re.

IV - V I ~

8

Božične pesmi

(Ponarodele)

1 *Andante con espressione*

Harm. Iv. Grbec

Zo - ri noč ve - se - la le - pa ka - kor
Sopr.
Alti p
 dan

Zo - ri noč ve - se - la, ka - kor le - pa
pla p e rlten *a tempo cresc* *poco rlten.*

zar - ja sve - ti ka - kor le - pa zar - ja sve - ti:
mf Zo - ri noč ve - se - la.
 la, zar - ja sve - ti le - pa ka - kor dan
cresc. *pprlten*

2 *Andantino*

Kar je že dol-go že - lel svet No - coj se
 O - dre - se - nik Ma - ri - je cvet do nas se

p

do - pol - nju - je. Pa - stir - ci zan - gel -
 po - ni - žu - je. *f*

ci po - jo, ve - se - lje pri - ne - se - jo: Pri -
p

šel Zve - li - čar na zem - ljo, za -
 to mu čast da - je - 1. jo. 2. jo.

p a tempo

On, Bog, ima čez vse oblast,
 Pa vendor, gledj ljubeznì!
 Zakril je z mesom svojo čast,
 Ozdravil' nas v bolezni.

Nebesa vsa so njegov dom,
 Pa hoče v jasli priti:
 Da jaz prevzetiš več ne bom,
 Me more to učiti.

3 Andantino pastorale

O pol-no - či gre-de po - tih-ne - jo čre-de, o -
 kol Be - tele - he - ma spo - koj - no le - že. *leggiero*
cresc.

p

dlm.

mp *p*

Pa - stir - ci po - je - jo, po - bož - no re - če -

mf legato

jo: O naj te Zve - li - čar ne - be - sa ro - se! O

naj te Zve - li - čar ne - be - sa ro - se!

Ko zvezde migljačo,
Prijazno igrajo,
In sijelo milo
Na grešno zemljo.

Pastirci pojejo,
Pobožno recejo:
Zveličar je rojen,
Tam v jaslih leži.

4 Allegretto grazioso

Kaj se vamzdi pa-stir - čki vi, al ste kaj sli - ša -

„Glo - rja in ex - cel - sis De-o“ ta -

Bo - gu čast na vi -

so - ke-mu in mir do-brim lju - dem.

5

Allegro

Pas - tir - ci vsta-ni - te, kaj spi - te no-coj, le -

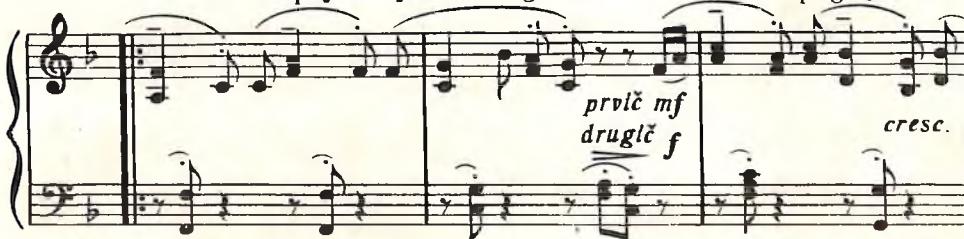
žiš - ča pusti - te in čuj - tezmenoj. O luč se namsve - ti pre -

le - pa znebes, ker Je - zuspresve - ti je pri - šel za-res, le

v Be - tle - hem pojdmokjer to se go-di, to De - te poglej - mo De -

1.
vi - ca ro - di

2.
vi - ca ro - di

Enoglasne otroške pesmi

(Bes. iz Štrekljeve zbirke)

1

GLEJ FANTKA

Živahnno

E. Adamič

mf Glej fan - tka spunkelčkomgvantka,glejfan - tka vslužbo bo*mf*

šov! Bo kruh-ka za - slu - žu, bo pa-pat i - mav, bo

pri - dno se su - kov bo pa-pat i - mov! Glej fant - ka

mało zadržl

spunkel - čkom, gvantka glej fan - tka vslu - žbo bo šov!

2

Račji klun

Veselo

mf Račji klun, belko - pun, gledastorbe vun, račji klun, bel ko -

pun, gle - da stor - be vun, kos po - ti - ce, šar - tel bel, sam Bog

ve, kje bga za - čel. Račji klun, bel ko - pun, gle - da stor - be vun.

3

Grgoraš, kam krevljaš?

Nagajivo

mf Gr-go - raš, kamkrevljaš, Gr-go - raš, kamkrev - ljaš? *p* VNo - vo me - sto

mf

po ne - ve - sto, v Skofjo lo - ko na po - ro - ko v Nemškegradce po po - sva - tce.

4

Prošnja za vreme

Ne hitro

Bog daj ve - dro! Bog po-to - či svo - je ko - lo, na te

vel' - ke ja - sli, da se le - po vja - sni! Pe - te -

lin - ček, bel - ček sko - čimi, sko - či nahlev - ček, jar - či - ca na gredi, da se le - pozvedri!

5 Tičice letajo, venčeke spletajo

Žtvahno

mf Ti - či - ce le - ta - jo, ven - če - ke sple - ta - jo di - li - ce

ža - ga - jo tru - žl - ce ma - la - jo, ov - be, prov - be, jo - kal se

bom. Poj - dem na go - ro de - lat po - ko - ro,

poj - dem v k o t, bom mo - lil svoj pot.

8

6

Zazibalka

Mirno

p

Aj - čka tu-taj-čka, aj - čka, na ša cip-ka ne-se

p

jaj - čka, aj - čka tu-taj-čka, cip-ka ne-se jaj - čka, aj - čka tu-taj-čka,

aj - čka na - ša cíp - ka ne - se jaj - čka, aj - čka tu-taj - čka

zadržuj

cip-ka ne - se jaj - čka aj - čka aj - čka aj - čka.

Turki robe

Josip Vrhovski

Turki ro-be, Turki

Zbor Klavir

pp *p*

tr *pp* *pp* *p*

ro - be, Tur - ki ro - be ze - le - no do - bra - vu Tur - ki ro - be,

Ej, du - bra - vu

p *pp* *f* *f*

p *mf* *mf*

Ej, du - bra - vu

p *pp* *f* *f*

p *mf* *mf*

vi

Ej, de - voj - ke
Tur - ki ro - be, *mf* po-ro - bi - li sne-he i de - voj - ke

loco
loco *p*

Ej, haj, ej, ju - na - ke
po - ro - bi - li *mf* po tem to - ga te mla-de ju - na - ke,

tr

mf

ej haj ej
ff Tur - ki ro - be, Tur - ki ro - be, *mf* Tur - ki - nja se

f *mf*

haj, ej, haj, ej, haj, ej, haj,
 sTur-komdo-men-ku - je, *mf* Tur-ki - nja se sTur-komdo-men-ku - je,

ff a kaj cé - mo, a kaj cé - mo, *mf* a kaj cé - mo

f *tr* *p*

haj, ej, haj, ej, haj, ej, haj,
 ro - bi de - la da - ti, *p* a kaj cé - mo? Tur - ki ro - be,

d *tr* *pp*

pp Tur - ki ro - be, Turki ro - be

ze - le - no do - bra - vu. Tur - ki ro - be

ej, haj.
ze - le - no do - bra - vu. ff ej, haj.

ZABE

91

1

*Umereno
mlrno*

(Mileta Jakšić.)

Miloje Milojević

Ra - no ve - trić sju - ga pir - no još je mir - no

sve. Is - pod le - da ža - ba gle - da kre! kre,

kre! Sun - ce si - ja a sneg lo - pi, led se to - pi
o - pet ku - ša kre - ke - tu - ša; kre - ke!

sre - ke (*malo življe*)

A musical score for 'Kreke' featuring lyrics 'kre - ke!', 'rlt.', 'Prvo tempo', 'ke!', 'kre - ke', 'f zar - ko sun - ce'. The score includes a treble clef, a key signature of one sharp, and a common time signature.

vi - če: „Vo - de”! Pa led raz : bi, i led o - de sa

ba - re i re - ke A ba - bu - ra ko nu - gu - ra:

ten. *ten.*

E, sad, kre - ke ke - ke u! kre - ke

Soprano Alto Soprano Soprano

A blank musical staff consisting of five horizontal lines and four spaces, positioned at the bottom of the page.

Svi

kre - ke ke - ke! kre - ke ke - ke! kre - ke ke - ke kre - ke ke - ke!

^ ^ ^ ^ ^ . .

ke! kre - ke - ke! kre - ke - ke - ke - ke

kre - ke - ke!

Došao vrabac da nam nešto kaže

(Čika Jova)

2

Živo Veselo

o - pro - sti - te mo - lim le - po

*Malo lakše**dolce*

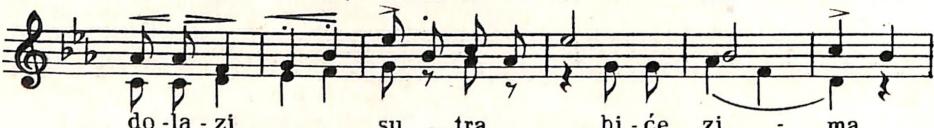
ži - vi bi - li svi sto me ni -

Živo

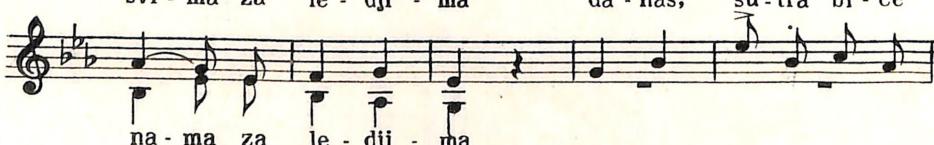
zì ma ve - čem pro - la - zi, Pro - le - če nam

do - la - zi da - nas, su - tra bi - če zi - ma na - ma

svi - ma za le - dji - ma da - nas, su - tra bi - če

zì - ma na - ma svi - ma za le - dji - ma

Malo lakše

mf

Da ne na - djoh o - ko va - ših ku - ča le - pe si - tne
 vr - lo po-sne da -
 hra - ne ja bi zi-mus pro-vo-di - o stra sne da -
 ne, Da ne na - djoh o - ko va - ših ku - ča
 ne Da ne na - djoh o - ko va - ših
 le - pe si - tne hra - ne ja bi zi-mus pro-vo-di - o
 ku - ča hra - ne ja bi zi-mus pro-vo-di - o
 vr - lo po-sne da - ne

živo

stra - sne da - ne Ne-moje me te - ra - li,

šaljivo

ja cu va - ma pe - va - ti ne baš ko sla - vuj al lep - se no

malo lakše

A vra - bac ko

ža - bac sva - ko pe - va svo - jim glasom a vra - bac ko

vra - bac

živo

A vra rlt. bac ko

vra - bac živ živ živ hva - la Bogu ja sam još - te živ,
 o - prosi - te mo - lim le - po

ah

o - prosi - te

a - ko sam vam što god kri - živ, živ, živ!

Boľno čedo
Reči Jovana Jovanovića - Zmaja

Andante espressivo

St. St. Mokranjac

mf Le-ži če-do, bol-no če-do,

Le-ži če-do, bol-no če-do, Mut-ne su mu

Mutne su mu cr-ne o-či, če-lo go-ri, sve ga bo-li,

cr-ne o-či, če-lo go-ri,

Oh, ko-če mu sad po-mo-ći!

sve ga bo-li, Oh, ko-če mu sad po-mo-ći!

Malo življe

Ta još ju-če i-gra-lo se, ta-ko vedro ta-ko volj-no,

Ta još ju-če i-gra-lo se ta-ko ved-ro,

Ta još ju-če

a tempo

A sad le - ži u ne-sve - sti, te - ško bol - no i
 A sad le - ži u ne - sve - sti,

pre - bol - no.
 te - ško bol - no i pre - bol - no. Kod po - ste - lje
 pp

mf
 Kod poste - lje maj - ka kle - či,
 maj - ka kle - či, le - te su - ze

le - te su - ze pre - ko li - ca: Po - mo - zi mi,
 pre - ko li - ca: oh Po - mo - - -

viš-nji Bo-že, Oh! spasi mogje - din - ca!

zi mi, viš - nji Bo - že, Oh! spa-si mogje - din - ca!

poco più mosso

A Bo - gu se . ra - ža - li - lo, da-de san - ku

meno mosso

A Bo - gu se ra - ža - li - lo, da - - de

r.l.t. *Allegro moderato*

la-ko kri - lo, *mf* sa - nak sle - ti bol - nom če - du, a

sa - nak, *mf* sa - nak sle - ti bol - nom če - du, a

poco r.l.t.

če - do je o - zdra - vi - lo o - zdra - vi - lo.

če - do je o - zdra - vi - lo o - zdra - vi - lo.

Besede smiselno naglašati pri petju

Zelo lahko je to reči. Prav tako lahko, kakor reči: Frazirati! Peti z občutkom! Eno in drugo pa zahteva poleg prirojene inteligence še dobro mero vpogleda v različne kombinacije in konflikte, ki nastanejo v momentu, ko se tekst in spev združi v to kar imenujemo pesem. Predno pa pridemo do teh kombinacij, je neobhodno potrebno, da za enkrat pustimo spev popolnoma pri miru in skušamo priti na jasno najprej, kake prilike in neprilike nastanejo pri deklamiranju besedila? To je namreč vprašanje, ki si ga je postavil prav gotovo tudi skladatelj (podzavestno tudi narod), ki je neko besedilo vglasil.

Ako se ne oziramo dosti na to, kako da navadno deklamira otrok — otrok je otrok in mu ni zamere. Njega najbolj veseli pri pesmi stopica, ko pride na konec vrstice se ustavi kakor konj, ki je prišel na konec brazde; nekaj, kar mu je še posebno všeč, so rime. Zato poskuša sam sestavljeni male pesmi v stopicah, a rima mora biti, kakšna — to je drugo vprašanje. Marsikedaj dene otrok naglas na čisto napačni zlog, včasih pa da besedi, ki je v celi misli najmanj važna, povdarek, ki bi ga morala imeti najvažnejša beseda. To vse pa se zamore dogoditi tudi odraslemu človeku. Dvigniti se nad stopice, povzdigniti najvažnejšo besedo ene misli, tako da izstopi, razporediti vse druge po njih pomenu z ozirom na celoto... to zahteva že precej zrelosti. Govornik, igralec, umetnik pa uporabi še druga sredstva, da poda vsaki misli kolikor mogoče večjo plastiko in napravi vtis, ki si ga on želi. Včasih je ves njegov govor ali vsa pesem zgrajena tako, da od začetka neprestano raste do kulminacije, kakor se iz doline dviga ogromno gorovje in iz njega neskončno visoki, z večnim snegom pokriti vrh...

No in prav zato spada k predpripričavi o poučevanju petja ravno to, da pojasnimo najprej besedilo. Vsak pevec naj bo informiran, na kateri zlog naj pride naglas pri vsaki posamezni besedi, za katero je v čvomu, kakšen je smisel celote, katera beseda je prav za prav najvažnejša, kako je treba do tam stopnjevati in potem padati ali pomiriti, ako je treba.

Ko smo vse to tako pretehtali, gremo korak dalje. Vzeti moramo sam spev zase in ga skušati kolikor mogoče lepo izraziti (frazirati*), da se od njegove resnične vsebine in lepote nič ne izgubi. Vsaj pri spevih, ki so po vsebinji zelo važni, tehtni in kompl'cirani, je to neobhodno potrebno. Pri drugih se bo dalo to prihraniti; so pa še tudi taki spevi, ki sami zase brez besedila prav malo pomenijo.

Ali ko smo dospeli do tu, stojimo pred najvažnejšo nalogom. Preizkusiti moramo namreč, kako se sedaj glasi besedilo in spev skupaj, in ali se bo dalo vse tako lahko izraziti združeno, kakor se je dalo poprej, ko je bilo vsako zase.

Tam, kjer je muzika kar zrastla iz besedila, bo gotovo skoraj vse v lepem skladu. Že v besedilu samem je bil skrit (»imanenten«) ritem, ki je prešel potem na spev. Ako se v besedilu stopnjuje izraz, gotovo

*) O načinu, kako se to doseže, pozneje v posebnem članku.

tudi raste melodija, in pada s padanjem besedila. Zlog z važnim povdarnim dobi daljšo noto v težišču motiva, najvažnejše besede padejo v najtežji (4. ali 8.) takt. Kjer ne izrazi zadosti en glas, mu pri izrazitosti pomagajo še drugi samostojni glasovi. Včasih pripomore k temu tudi nastop določene harmonije.

To bi bilo vse lepo in prav lahko razumljivo. Ali prosim vas, kje je rečeno, da mora biti povsod tako? Kdo bo poezijo in muziko vkljenil v take spone in ji postavil to omemljitev?

Prav tam, kjer se to ne godi, kjer se spev docela ne krije z besecilom in sredstva za izražanje enega ne odgovarjajo povsem sredstvom drugega, nastanejo včasih zelo važni konflikti in problemi. V teh konfliktih ima umetnost večkrat svojo največjo mičnost, tu so najgloblje zagonetke duše, tu najneznatnejše nijanse človeškega čuvstva, tu skrivnosti občutkov, ki jih ne more izraziti nobena druga stvar, kakor samo pesem... Neverjetno je to, da se nahajajo več ali manj taki problemi skoraj v vsaki pesmi, skoraj na vsaki strani. Le odprimo našo »Grlico«, živi primeri nas bodo najbolj prepričali. Takoj na 1. strani v prvem zvezku začnejo. V 3. taktu pride namreč naglašeni prvi zlog besede »u-dari« na osminsko noto, ki sama zase nima povdarka; zato da ohrani beseda naglas na pravem zlogu, pa dobi še nota povdarek, ki bi je drugače ne pripadal. V 7. taktu je pri besedi »še-nicu« isti slučaj. Na 2. strani je v 4. taktu pri besedi »do-do-le« tretji zlog najmanj naglašen, vendar pride na noto, ki ima kot konec največjo težo; zaradi nenaglašnosti zloga mora tudi nota izgubiti nekoliko od svoje teže in svoje jakosti, ki bi jo drugače morala imeti. V začetku druge pesmi so pa resnični problemi še bolj komplikirani kot bi se dalo po napisanem sočiti. Takt je v resnici $\frac{2}{8}$ (u-đri) + $\frac{2}{8}$ (ki-šo). + $\frac{2}{8}$ (pre-kap-lju-šo) izredno čuden, s povdarkom oz. težo na drugem delu $\frac{2}{8}$ takta, ki bi moral biti lahek in nepovdarjen, a dobi zaradi naglašenega zloga tudi nota povdarek. (Počobna mesta so v pesmi »Mačak« od Vrhovškega v enem poznejših zvezkov). Še nekaj posebno zanimivega ima ta pesem v zadnji vrsti: beseda »lje-po-tom« pade z naglašenim srednjim zlogom na noto, ki ima po svojem položaju v taktu najmanj povdarka; naravno je, da bo nota na ta način prišla do povdarka in cresc. Kaj pa s prvo četrtiny v prihodnjem taktu? Po svojem položaju — stoji namreč na prvem mestu — bi morala imeti povdarek in težo. Zaradi nenaglašenega zloga je svoj povdarek izgubila — s tem, da se je povdarek anticipiral na prejšnji noti (zgodilo se je nekaj podobnega, kakor se dogodi pri sinkopi), tej noti pa se moramo tudi oddolžiti na en način. Ker je ne smemo povdariti, jo bomo pa nekoliko zategnili ali z drugimi besedami: nota dobi agogičen akcent. Tako pridobi nekoliko na teži, da pride do svoje pravice. Na 3. strani pade na dolgi »oj« (4.—5. takt) precej not, ki jih je treba — ne oziraje se na zlog — frazirati in temu primerno izraziti. Takoj nato imamo dvakrat slučaj, da pade beseda »do-do« z naglašenim prvim zlogom na šibkejši del takta. Razen že omenjenih so tu v zadnji vrsti tretje pesmi čisto posebni — kontrapunktistični — konflikti. Tačas ko je en glas v polovičnih notah, je drugi (ali dva druga) v četrtrinkah. Vsak glas je treba tu posebno frazirati in ga izpeti z napetim čuvstvom, včasih celote je naravnost potenciran vsled medsebojnega vpliva glasov, in mnogo močnejši kakor pa če bi bile note z enako dolgo-

stjo. Na tem mestu hočejo glasovi izraziti, kako hoče en oblak drugega prehiteeti. Tudi besedni konflikt je že v tem, da od besede »oblak« poje zgornji glas prvi, naglašeni zlog istočasno, ko zapojeta spodnja dva drugi, nenaglašeni zlog. Na str. 4. imata prva dva takta tudi podobne konflikte. Zanimivi slučaji nastanejo pri imitacijah (na pr. str. 36., 37., 38., v drugem zvezku). Tačas ko ima en glas cresc., ima drugi decresc.; ali eden drži n. pr. dolg glas v »f«, drugi lepo razvija svoje motive. Ako je bilo govora o medsebojnem vplivu glasov, ima to še drugi smisel: Kjer ima posebno na počasnih, lirskih mestih en glas dolge zdržane note in imajo drugi glasovi tačas svoje cresc.—decresc. motive, naj gorejni glas prisluškujе tej dinamični igri in naj se je nekoliko udeleži s tem, da skuša tudi on diskretno naraščati in padati z njimi in s tem povečati njihov dinam. izraz. (Gl. n. pr. str. 42. v II. zv.).

Vrnimo se na 4. stran! V 3. 4. 5. taktu je tu neka vrsta dinamskih konfliktov, ki obstoji v tem, da se beseda »oj« ki je naglašena v začetku in se potem izgubi, tukaj izraz iz arhitektonskih ozirov (v dosegu kulminacije) na ravno nasproten način. Dinamskih konfliktov in sicer zelo komplikiranih je polno v »bugarskih kolednih« pesmih. Že v prvem taktu pride tu na prvi zlog besede »so-brali« (zlog, ki je sicer naglašen, a se izgublja) nota, ki pa tiho začne in narašča do druge note, ki pade v resnici na nenaglašen zlog. Še nekaj novega je tu: z drugo noto smo dosegli konec prvega motiva, za katerim bi prišel prav neznatni oddih, ker pa beseda tukaj ne konča, je oddih nemogoč in namesto da bi se nastop novega motiva spoznal po tem da smo ga neznatno pretrgali od prejšnjega, ga je treba označiti tu s pomočjo različne (na tem mestu šibkejše) dinamike. Tretja nota pade na najmanj (naglašeni) zlog, vendar mora naraščati, ker spada z dolgo noto drugega takta skupaj v isti motiv (natančneje v članku o fraziranju). Dalje je še par podobnih mest.

V boljše razumevanje naj bosta tu omenjena dva druga slučaja, ki sta mnogo lažja. Ako poslušamo namreč priproste pevce na vasi, kako da pojeno n. pr. besede »furman mov« (gl. stran 18), bomo zelo pogostoma čuli: »fu r« nato napravijo pavzo in vdihnejo, potem sledi »man-mov«, kakor da bi to bila ena beseda. Ravnotako besede »svitva luna« pojeno »svi«, »tva-lu«, »u-na«. Zakaj? Ker se je tu pevec vživel v ritem, podzvestno — a zelo točno — zadene motive, le to je prezrl, da je med dolgotstoječo besedo in med dolgotstoječo motivo konflikt, ki ga je treba poravnati tako, da se beseda prekine samo na koncu in ne v sredini.

Ostali smo na 4. strani. V sedmem taktu pade drugi, naglašeni zlog besede »koled« na šibkejši del takta. Ker nima pravega povdarnika, je odškodovan s tem, da je dobil daljšo noto. Še nekaj zelo zanimivega je v šestem taktu te pesmi. Spodnji glas se na tretji udarec pomakne do note »e« in s tem povzroči nastop povsem nepričakovane harmonije (varav sklep), vsled katere nastane čisto nova situacija. Tak nastop je v stanu spremeniti prvotni pomen dobe, takta, fraze in še celo perijode. Tu, na šibkem delu takta in še na nenaglašen zlog ne sme dobiti povdarka, temveč se samo nekoliko zategne, da pride harmonijski konflikt do veljave.

O tem, kako da v 5. taktu (stran 5) narašča zadnja nota v prihodnji takt je bilo govorjeno že v razlagi k sladbam, in ta nota pade največkrat na nenaglašeni zlog besede, ki bi se moral v resnici izgubljati. Kon-

flikt je že v tem, da padejo na šibke, nenaglašene zloge dolge note (prim. 3. pesem). Na strani 6. imamo na vsak zlog besede »Do-bro-le« kar celo noto, tako da se ena beseda vleče skozi tri takte (tu so namreč fraze izjemoma trotaktne), vsak tretji takt nadomešča tretjega in še manjkajoči četrти takt obenem, težo njegovo pa mora izraziti tudi spodnji glas v do'gih notah, akoravno pade ta takt na nenaglašeni zlog besede; sledi beseda »ko-le-de-le« tudi v dolgih notah, pri naglašenom drugem zlogu je treba frazirati in motivično izraziti. Stran sedma ima zopet podobne slučaje. Na 8. strani imamo dosledno na nenaglašene zloge najdaljše note (vija-la, belo-ga, seda-la, peva-la). Spodnja pesmica pa ima razen tega še posebnost, da tačas ko besedilo pada, melodija v resnici raste. To dviganje melodije je treba dinamično v toliko retuširati (zabrisati, šibkeje izraziti), da bo pri besedi ostal naglas na pravem zlogu in da se ne bo čulo d a r u j t e in s n a š ú. Na 10. strani se pri besedi »pi-sana« dviga melodija na šibkem zlogu, pri »lojaja« ravnotako. Na 11. strani so bolj motivični konflikti; tretja četrtinyka —akoravno pade na šibki zlog — mora naraščati v prihodnji takt. Na 12. strani prideta na naglašene zloge besed »huča zima« skoraj dva takta, tu je treba muzikalne misli motivično izraziti.

Stran 13. zgoraj so slučaji, da se na nenaglašene zloge dviga melodija; motive, ki nastanejo iz te kombinacije, je treba dinamsko podrediti (šibkeje izraziti). (Spodaj je pa primer, kako relativno najvažnejše besede padejo v relativno najtežje takte). Stran 14 se melodija dviga pri nenaglašenih zlogih (tičica, vejci) in pada pri naglašenem (sedi), da pride pa naglas do veljave, je na ta zlog daljša nota in to v četrtem taktu, ki je po teži eden najvažnejših.

Ti primeri bi se dali nadaljevati v neskončnost. Že pri tako pri prostih otroških pesmih so tako nenavadne kombinacije. Ako bi pa hoteli k tem dodati slučaje dramatskih konfliktov, ki se večkrat namenoma rabijo za karakterizacijo, bi bilo število kombinacij še večje, pa tudi namen tega članka bi bil prekoračen.

Ako hočemo na kratko opredeliti čoslej preiskane slučaje, pridemo do sledečega rezultata:

Konflikt povzroči:

- 1) naglašeni zlog na nepovdarjenem delu takta (in obratno),
- 2) dvigajoča se melodija pri padajočem besedilu (in obratno),
- 3) beseda z relat. šibkim naglasom v relat. težkem taktu (in obratno),
- 4) en zlog včasih podaljšan skozi več taktov,
- 5) več zlogov ali besed na en sam udarec,
- 6) samostojno idoči kontrapunkt; imitacija,
- 7) nepričakovana harmonija (varav sklep),
- 8) razlika med dolgostjo besede in motiva.

Do tu upoštevane glavne izmed mnogoštevilnih kombinacij imajo velik pomen za umetniško izražanje; druge, posebno tiste, ki so nastale iz nerodnosti, so se tu prezrle, a muzika ima zadosti sredstev (povdarek, teža, dinam. cresc. decresc., agog. accell. ritard. i. t. d.), da zamore taka mesta nekoliko zabrisati in pustiti, da stopi v ospredje, kar je lepega.

Ako smo pri pesmi vse te zagonjetke spoznali in jih razrešili, lahko rečemo, da smo se dvignili nad goli naglas in povdarek. Kar je nebistvenega ostaja za nami in mi stopamo više in više z enim samim ciljem pred očmi: združiti besedo in spev, da se kolikor mogoče izpopolnita, da se pesem dvigne do one višine, s katere edino more tako silno vplivati na človeško srce.

S tem smo se za majhen korak približali resnici, ki je večna, dočim je naše spoznavanje le nepopolno...

IV. Grbec

„SLAVUJ“ pjevački zbor Pod. Crv. Križa drž. osnov. škole u Bjelovaru.

God. 1928 osnovan je za članove Podmlatka Crv. Križa naših osnovnih škola pjevački zbor. Njegovanjem se pjesme oplemenjuju i snaže srca mladeži za uspješan rad u toj humanitarnoj organizaciji. Po izboru i želji sažnih malih pjevača i pjevačica

dobio je njihov zbor ime «Slavuj». Od prvog početka svog rada «Slavuj» goji samo umjetnički apsolutno vrijednu pjesmu. Na njegovim su dosadašnjim koncertnim programima zastupani naši najvrsniji harmonizatori pučke popijevke s kojih 40 pjesama. Tako su n. pr. izvedene zborne kompozicije Dobronića, Grgoševića, Matza, Mokranjca, Milojevića, Pregelja, Špoljara i drugih. Zbor danas broji 130 glasova. Nastupa javno kod sviju važnijih priredbi Podmladka Crv. Križa i osnov. škola. Momentano uvježbava Bjelokrangske šaljivke Iv. Grbeca. Izlaskom «Grlice» rad mu je mnogo olakšan.

Osnivač i dirigent «Slavuja» jest g. Radotić Stevan, nastavnik naše dječ. osnov. škole. On s mnogo spreme, ljubavi i požrtvovnosti uspješno vodi svoj zbor na korist naše školske mladeži. Opće priznanje građanstva jedina mu je nagrada za njegov lijep, ali naporan rad.

Prošle godine, u mjesecu maju, bio je «Slavuj» na pjevačkoj turneji u Zagrebu, Karlovcu, Glini, Petrinji i Sisku. O njegovim koncertnim uspjesima donosila je iscrp-

ljive izvještaje zagrebačka i pokrajinska štampa. Ti su izvještaji bili puni lijepih priznanja i srdačno izražavanih simpatija za male pjevače i njihovog dirigenta.

Dopuste li mu prilike, «Slavuj» će s novim programom i ove godine na put po našoj pokrajini.

Josip Cortila.

BIOGRAFIJE

KRSTO ODAK rodio se 20 marta 1888 god. u Siveriću (Dalmacija). Studirao je kompoziciju kod Dr. P. Hartmanna (München) i Vit. Novaka (Prag), gdje je postigao svojom sonatom za violinu op. 1 nagradu konzervatorija. Od 1922 god. je profesor Drž. muzičke akademije u Zagrebu i predaje harmoniju i kontrapunkt.

Komponirao je slijedeća djela: Sonatu za violinu op. 1, I gudalački kvartet op. 5, Tri psalma za bariton i klavir op. 6 (Izdanje Schott-Mainz), II gudalački kvartet op. 7 (Izdanje Schott-Mainz), prva izvedba po kvartetu Amar-Hindemitha na muzičkom festivalu 1927 god. u Baden-Badenu, Rapsodija za violinu i orkestar op. 10, Madrigal za 5-glasni mješoviti zbor op. 11 (prva izvedba na muzičkom festivalu u Genfu 1929 god.), Staroslavenska misa za orkestar i mješoviti zbor op. 12, Simfonijска overtnira za veliki orkestar op. 17, Dorica pleše (opera u tri dijela) i još mnogo pjesama, zborova i crkvenih kompozicija.

BORIS PAPANDOPULO rodio se 25 februara 1906. Osnovne, srednje i muzičke škole polazio je u Zagrebu. Nakon svršenih muzičkih studija i diplomskog ispita iz kompozicije na zagrebačkoj Muzičkoj akademiji boravio je tri godine u Beču da se usavrši u muzičkim studijama. Naročito se ovdje intenzivno bavio studijem umjetnosti dirigiranja. Bio je slušač dirigentskog odjeljenja bečkog «Neues Wiener Konservatorium»-a (profesorem mu je bio Rudolf Nilius), a preporukom Igora Strawinskoga, starog prijatelja njegove porodice, došao je poznatom holandskom dirigentu Dirk Focku, koji je u ono vrijeme bio koncertni direktor i upravitelj majstorske škole za dirigiranje na bečkoj «Akademie für Musik und darstellende Kunst». Papandopulo je sarađivao s njime godinu dana.

Nakon velikog uspjeha bečke izvedbe kantate «Slavoslovije» (izvedena u novembru 1928 godine), Papandopulo se definitivno vratio u Zagreb, gdje je preuzeo mjesto dirigenta i artištičkog vođe Hrvatskog pjevačkog društva «Kolo». Godine 1931 preuzima vodstvo i reorganizaciju društvenog orkestra Hrvatskog glazbenog zavoda, s kojim svake sezone izvodi redovite sinfoničke koncerete. U posljednje dvije godine Papandopulo je dirigent i novoosnovanog zagrebačkog učiteljskog pjevačkog zabora «Ivan Filipović», s kojim je u razmjerno kratko doba postigao zamjerne umjetničke rezultate.

Papandopulo se istaknuo kao kompozitor. Čgledao se o sve moguće kompozicije za raznovrsne muzičke ansamble. Njegova se djela u domovini, a i u inostranstvu mnogo izvode (komorna, vokalna i simfonička muzika). Papandopulo je muzički referent i kritik zagrebačkih «Novosti», te stalni muzički dopisnik beogradske «Pravde». Kao kompozitor, dirigent i muzički pisac uglavnom se bavi pitanjem i rješavanjem problema našeg nacionalnog muzičkog izražaja.

(Saznam Papandopulovih djela domijećemo u slijedećem broju).

Muzička akademija

525212098

LJUBITELJI CRKVENE GLAZBE:

poduprite sa svojom narudbom uzorna glasila naših
Cecilijinih društava

„SVETA CECILIJA“

Smotra za crkvenu glazbu s glazbenim prilogom.

XXVIII godište

Uredništvo: Janko Barle, kan.

ZAGREB, Kaptol 31.

Cijena 40— din. godišnje.

„CERKVENI GLASBENIK“

GLASILO CECILIJINEGA DRUŠTVA V LJUBLJANI

LVII letnik

Urednik: Stanko Premrl, duh.

LJUBLJANA, Pred Škofijo 12-I.

Cena 40 din na leto.

IVAN GRBEC:

Sonatina za klavir.

Sestavljena je iz 4 stavkov, ki imajo za teme motive iz Đordićeve zbirke srbskih narodnih pesmi.

Po težkoči se zamore uvrstiti v učno snov tretjega nižjega ali prvega srednjega razreda klavirske šole.

Izvajana je bila na produkcijah zagrebške Muzičke akademije in žela od občinstva in kritik odlično priznanje. Pričakovati je, da se obvezno uvede v vse naše glasbene šole.

Cena 25— dinara

Dobi se pri avtorju: Ivan Grbec, Zagreb, Račkoga 6|IV.

Prijateljima lijepe omladinske pjesme

POZIV NA PRETPLATU

U decembru 1933 god. počela je izlaziti zbirka omladinske muzike

„GRLICA“

Uređuje i izdaje: Srećko Kumar

U ovoj školskoj godini izaći će deset svezaka s izabranim gradivom dosad još neobjavljenih kompozicija za omladinu. Svaki svezak (24 strane notnog tiska i književni prilog) odgovara rasporedu jednog omladinskog koncerta.

Epohalna zbirka omladinske glazbene literature.

Sudjeluje preko četrdeset jugoslovenskih skladatelja

SADRŽAJ V. SVESKA:

Marij Kogoj: Zvončki.

Mil. Živković: Oj topolo.

Boris Papandopulo: Devojčica ruže brala.

Svetomir Nastasijević: Grize dete jabuka.

Kolariću paniću.

Franjo Lužević: Dede samonog.

Marko Tajčević: O rodi. O guski.

Emil Adamić: Je ptička priletela.

Sejem žito in pšenico.

Travnički so že zeleni.

Mati umrla.

Sem se šetal gori doli.

St. St. Mokranjac: Pazar živine.

Josip Vrhovski: Drmež.

KNJIŽEVNI PRILOG: Ante Dobronić: O organizaciji omladinskih pjevačkih zborova u Jugoslaviji. Hinko Družović: Kako ugotavljamo pri učencih različne stopnje muzikalne nadarjenosti. Odgovor na anketu (Ryšlavy). Ivan Grbec: Naše skladbe. Vijesti omladinskih zborova (Novomeški škrjančki) Biografije.

**Godišnja pretplata 180 dinara, polugodišnja 100 dinara.
pojedini svezak 25 dinara.**

**Revija se plaća pošt. čekom (br. ček. rač. 38604) ili
uz pouzeće.**

Narudžbe prima: Srećko Kumar, urednik „GRLICE“ re-vijalne zbirke omlad. muzike, Zagreb, Švearova ul. 9 III.

Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Srećko Kumar, Zagreb, Švearova ul. 9 III.d
Tiskarna „BE-KA“ Zagreb. Martićeva ul. 17. Za tiskaru: A. Biterman.